

Regioonide Komitee arvamus teemal „Makropiirkondlike strateegiate lisandväärtus”

(2014/C 114/04)

I POLIITILISED SOOVITUSED

REGIOONIDE KOMITEE

1. tänab komisjoni 27.6.2013 aruande ja selles esitatud hinnangute eest kahe praeguse makropiirkondliku strateegia (Läänemere piirkonna ja Doonau piirkonna) aluste kohta. Regioonide Komitee tänab komisjoni ka makropiirkondade kontseptsiooni tehtud täpsustuste eest ning soovitude eest tulevaste meetmete kohta, pidades silmas nii olemasolevate strateegiade järelmeetmeid ja Atlandi piirkonna tegevuskava kui ka praegu väljatöötatavat Aadria ja Joonia piirkonna strateegiat, Alpide makropiirkondlikku strateegiat ning muid võimalikke edaspidiseid strateegiaid;
2. tänab nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta järelduste eest makropiirkondlike strateegiate lisandväärtuse kohta, milles rõhutatakse olemasolevate makropiirkondade suurt rolli ning soovitatakse komisjonil ja liikmesriikidel võtta makropiirkondliku lähenemisviisi parimad tavad vajadusel kasutusele ka väiksema ja vähemintensiivse koostöö puhul;
3. nõustub komisjoniga, et makropiirkondliku ja mere vesikonna strateegia lähenemisviisid vastavad sarnastele püüdlustele, sest toetuvad tõhusalt samale mõtteviisile, taotlevad samu eesmärke, rakendavad asjaomastes piirkondades samu meetmeid ning kuuluvad Euroopa samasse poliitilisse raamistikku. Mõlemat tüüpi strateegiad võimaldavad valdkondadeülest koostööd ja mitmetasandilist valitsemist. Komitee soovib, et komisjon selgitaks, milles seisneb vastastikune õppimine mõlema lähenemisviisi edaspidisel rakendamisel;
4. tunneb heameelt komisjoni aruande ajastuse üle seoses uue programmiperioodiga 2014-2020 ning tuletab meelde, et Regioonide Komitee on oma arvamuses „Põhjamere – La Manche'i väina piirkonna strateegia” (CdR 99/2010 fin) juba üles kutsunud koostama rohelist raamatut, milles komisjon võiks täpsemalt uurida ja määratleda makropiirkondade rolli ja funktsiooni;
5. kinnitab taas, et Regioonide Komitee toetab makropiirkondlike strateegiate koostamist ja rakendamist ning rõhutab Läänemere piirkonna ja Doonau piirkonna strateegiade senise töö poliitilist ja strateegilist tähtsust kõnealuste makropiirkondade koostöö edendamisel nii ELi siseselt kui ka liitu mitte kuuluvate riikidega. Need strateegiad on teerajajad uudsete koostöövormide elluviijaina ja Euroopa integratsiooni hoogustajaina;
6. tuletab meelde, et makropiirkondlike strateegiate väljatöötamisel on oluline lähtekoht koostöö kaudu saavutatav koostoime, kui otsitakse lahendusi kogu piirkonda mõjutavatele probleemidele või uusi ideid piirkonna võimaluste ärakasutamiseks. Oluline on ka olemasolevate ressursside tõhusam koordineerimine ning olemasolevate institutsioonide koostöö tugevdamine, eelkõige seoses kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele antud rolliga, uut valitsemistasandit lisamata;
7. kutsub ELi üles makropiirkondlike strateegiate koostamisel ja rakendamisel arvesse võtma lisandväärtuse tähtsust ning peab oluliseks, et Euroopa Komisjon jääks edaspidigi keskseks strateegiliseks koordineerijaks liikmesriikidevahelises koostöös makropiirkondlike strateegiate koostamisel ja rakendamisel;
8. märgib, kui oluline on komisjoni ettepanek, et makropiirkondlike strateegiatega seotud küsimusi regulaarselt arutataks asjaomastes valdkondlikes nõukogudes. Väga tähtis on Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendi roll strateegia heakskiitmisel ja edendamisel;
9. kutsub Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles toetama innovatiivsete juhtimisviiside väljatöötamist ning kaasama kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi ning selliseid ELi struktuure nagu ETKR-d ja teised territoriaalse koostöö vahendid, nagu näiteks töökogukonnad, tõelisesse kaasotsustamismenetlusse eelkõige makropiirkondlike strateegiate väljatöötamisel ja rakendamisel. Regioonide Komitee rõhutab, et ETKR-de ja teiste territoriaalse koostöö vahendite kaasamine makropiirkondlikesse strateegiatesse võib suurendada veelgi nende vahendite lisaväärtust;

10. peab oluliseks, et kohalike ja piirkondlike omavalitsuste vaheline koostöö tugevneks ja laieneks selliselt, et see hõlmaks ELi poliitika eri valdkondi ja ületaks ka sektorite piirid. Makropiirkondlikud strateegiad peavad toimima neid eesmärke toetavate kohaliku ja piirkondliku tasandi, samuti liikmesriikide ja ELi vahelise koostöö vahenditena;

Makropiirkondliku lähenemisviisi tõhus kasutamine – aruande tulemused

11. tõstab esile komisjoni aruandes märgitud peamisi tähelepanekuid makropiirkondade seniste strateegiliste saavutuste kohta: strateegia on tõhustanud olemasolevate ressursside kasutamist ühiste eesmärkideni jõudmiseks, edendanud sektoriülest lähenemisviisi näiteks suuremahuliste keskkonnaküsimuste ja piirkondade konkurentsivõime parandamise puhul ning tugevdanud osalevate riikide omavahelist koostööd ning riigisisest koostööd eri osaliste vahel;

12. tõdeb koostatud aruande alusel, et makropiirkondlikul strateegial põhinev lähenemisviis on selgelt andnud lisandväärtust Euroopa sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamisele;

13. märgib, et praegustes makropiirkondlikes strateegiates on kõikehõlmavalt ja mitmekülgset esile toodud tihedat koostööd nõudvad prioriteedid. Uuendatud Läänemere piirkonna strateegias on kokku 17 prioriteetset valdkonda ja viis horisontaalset meetet ning Doonau piirkonna strateegias 11 prioriteetset valdkonda. Teemad hõlmavad paljusid koostöövajadusi transpordi, keskkonna, majanduse ja elualade, oskuste ning kultuuri ja heaolu valdkondades. Läänemere piirkonna strateegia raames on tegevuskavasse lisatud üle 100 nn juhtalgatuse ning Doonau piirkonna strateegias kaalutakse enam kui 400 koostööprojekti, millest 150-ga juba tegeldakse;

14. peab tähtsaks, et makropiirkondlike strateegiate elluviimisel on võimalik prioriteete ümber hinnata, kui tegevuskeskkonnas toimub olulisi muutusi või kui saadud kogemused selleks muul viisil põhjust annavad. Nii tagatakse ressursside tõhus kohandamine strateegia rakendamisel;

15. peab tähtsaks makropiirkondlike strateegiate keskendumist selgelt määratletud realistlikele eesmärkidele, millel on makropiirkondlikke aspekte; need võiksid moodustada aluse pidevale järelevalvele ja hindamisele, millesse on kaasatud kõik asjaomased sidusrühmad;

16. toonitab, et praktilistel koostööprojektidel on tähtis roll makropiirkondlike strateegiate tegeliku lisandväärtuse loomisel. Praktilisel rakendamisel tuleb endisest rohkem pöörata tähelepanu sellele, kuidas suudetakse käivitada uusi ja innovatiivseid projekte, mis vastavad konkreetset makropiirkondliku strateegia eesmärkidele. Praeguses projektikoostöös juhendatakse pigem rahastamisvahendite eeskirjadest, mis jätab innovatiivsusele väga vähe ruumi. Selline lähenemisviis ei toeta makropiirkondlike strateegiate teostamist parimal võimalikul moel. Tulevikus on tarvis paindlikkust nii konkreetsete rahastamisvahendite raames kui ka nende vahel ning võimalust eri rahastamisvahendeid paremini kokku sobitada. Samuti tuleb püüda rahastamisvahendite eeskirju jätkuvalt lihtsustada. Komitee rõhutab selles kontekstis INTERREG B-programmide, mille raames viiakse perioodil 2014–2020 ellu koostööprojekti makroregioonides, erilist tähtsust;

17. märgib, et tulevikus on tarvis rakendada töös projektidega strateegilisemat lähenemisviisi, mis oleks kooskõlas strateegia „Euroopa 2020”, ühenduse programmiperioodi 2014–2020 üldiste suuniste ning riiklike ja piirkondlike strateegiate ja programmidega. Makropiirkondlike strateegiate rakendamist toetavates projektides ja programmides on tähtis võimaldada sektorite ja esmatahtsate valdkondade ülest koostööd ning piisavat paindlikkust ja reageerimisvõimet, et kasutada ära uusi esilekerkivaid võimalusi ja tulla toime uute väljakutsetega;

18. rõhutab, et tuleb soodustada uute koostöövormide ja projektialgatuste sündi, ning soovib sellega seoses nimetada näiteks nn algkapitali tähtsust uute koostööprojektide alustamisel. Läänemere piirkonna strateegia raames loodud algkapitali rahastu esimeses etapis rahastati kokku 14 projekti, mille eesmärgiks on valmistada ette strateegia elluviimist toetavaid koostööprojekte. Ka Doonau piirkonna strateegia raames on sarnaste projektide ettevalmistamist edukalt toetatud;

19. kutsub makropiirkondlikus strateegias osalevaid liikmesriike ja Euroopa Komisjoni üles ühiselt tähelepanu pöörama ELi järgmise eelarveperioodi 2014–2020 kavandamisel sellele, kuidas saaks kõige paremini toetada rahvusvaheliste projektide tugevdamist riiklike ja piirkondlike programmide osana. Liikmesriigid peavad Euroopa Komisjoni suunamisel selgelt viitama ELi eri rahastamisvahendite seosele makropiirkondlike strateegiate elluviimisega ning määratlema võimalust mööda sellised riiklikud rahastamisvahendid, mida võiks selleks otstarbeks kasutada;

20. märgib, et uute, makropiirkondliku strateegia eesmärkide elluviimist edendavate suurprojektide loomisel on nii Läänemere piirkond kui ka Doonau piirkond prioriteetsed valdkonnad ning horisontaalsete meetmete koordinaatorite vaheline koostöö nii kohalikul kui ka piirkondlikul tasandil seega väga oluline. Ka neile osalistele tuleb tagada sobivad tingimused. Euroopa Komisjonil ja asjaomastel osalejatel palutakse uurida kõiki võimalusi prioriteetsete valdkondade koordinaatorite ja horisontaalsete meetmete juhtide lihtsaks ja usaldusväärseks rahaliseks toetamiseks;

21. märgib, et kuigi komisjon on selgitanud nii Läänemere piirkonna kui ka Doonau piirkonna strateegia juhtimisstruktuure ja täpsustanud eri osaliste (riiklikud kontaktpunktid, prioriteetsete valdkondade koordinaatorid, horisontaalsete meetmete juhid ja juhtprojektide juhid) ülesandeid ja vastutusalasid, on komisjoni läbiviidud küsitluses hinnatud juhtimist endiselt problemaatiliseks. Regioonide Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles pöörama tähelepanu praeguste juhtimisstruktuuride lihtsustamisele. Kohaliku ja piirkondliku tasandi rolli tuleb jätkuvalt tugevdada;

22. nendib, et makropiirkondliku strateegia eesmärkidest ja olemasolevast koostööst on tähtis teavitada võimalikult suuremat hulka sidusrühmi, et tõsta teadlikkust Euroopa piirkondade koostööst ja toetada ulatuslikku pühendumist strateegiate elluviimisele. Regioonide Komitee peab oluliseks, et nii makropiirkondade kui ka liikmesriikide tasandil koostataks suunised teavitamise ja sidusrühmade tegevuse toetamiseks. Projektide elluviimisel tuvastatud parimate tavade ja kogemuste levitamisel tuleb endisest rohkem ära kasutada elektrooniliste teabevahendite pakutavaid võimalusi;

Juhtroll

23. rõhutab, et kõrge poliitilise tasandi osapoolte nähtav vastutuse võtmine ja roll teejuhina on põhieeldused selleks, et strateegia elluviimine edeneks kõigis osalevates riikides. Pühendumine tuleb tagada liikmesriikide tasandil, mis võimaldab paremini toetada kohaliku- ja piirkondliku taseme tegevust strateegia rakendamiseks;

24. kiidab heaks, et olemasolevate strateegiate juhtimise tugevdamine vaadatakse eraldi läbi seoses 2014. aastal korraldatavate iga-aastaste strateegiafoorumitega;

Mitmetasandilise valitsemise põhimõtte tähtis roll strateegiate elluviimisel

25. tuletab meelde, et varasemates Regioonide Komitee arvamustes Läänemere piirkonna läbivaadatud strateegia (2012) ja Doonau piirkonna strateegia (2011) kohta, territoriaalse koostöö kohta Vahemere piirkonnas Aadria mere ja Joonia mere makropiirkonna kaudu (2011) ning Põhjamere – La Manche'i väina piirkonna strateegia (2010) kohta on tugevalt rõhutatud mitmetasandilise valitsemise põhimõtte rolli makropiirkondade strateegiate rakendamisel. Strateegia eesmärkide saavutamiseks ja selle eduks on otsustava tähtsusega tegur kõigi sidusrühmade järjekindel ja pidev kaasamine;

26. peab tähelepanu väärivaks komisjoni ettepanekut kaasata strateegiate haldamisse avalikke ja muid ELi institutsioonilisi foorumeid ning nendib, et sellega seoses tuleb uurida eelkõige organisatsioonide kasutamist. Mitmesugused organisatsioonid ja koostööorganid võivad tegutseda veelgi tõhusamalt eri osaliste kaasamise vahendina makropiirkondlike strateegiate elluviimiseks. Regioonide Komitee omalt poolt on valmis koostööks eri eksperdifoorumitel;

27. juhib tähelepanu sellele, et komisjoni hinnangu koostamiseks korraldatud uuringul vastas kolmandik küsitletuist, et mitmetasandilise valitsemise põhimõtet ei ole täielikult arvesse võetud ei liikmesriikide või projektitasandi poliitilistes suunistes ega ka projektide elluviimist puudutavate otsuste tegemisel. Regioonide Komitee leiab, et eriti strateegiate elluviimisel tuleb mitmetasandilise valitsemise põhimõttele rohkem rõhku pöörata. Selleks on tarvis meetmeid, mida koostöös komisjoniga peaksid võtma eelkõige strateegiasse kaasatud liikmesriigid;

28. soovib tõhustada nii kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kui ka kodanikuühiskonna osalejate võimalusi osaleda makropiirkondlike strateegiate rakendamises vastavalt partnerluse ja läbipaistvuse põhimõtetele. Makropiirkondliku strateegia rakendamise kõigil juhtimistasanditel tuleb sisse viia korrapärased konsultatsioonid kohalike omavalitsuste ja kodanikuühiskonna esindajatega;

Uued strateegiad

29. kutsub üles Aadria ja Joonia mere piirkonda puudutava ELi strateegia koostamisel arvesse võtma olemasolevate Läänemere piirkonna ja Doonau piirkonna strateegiate rakendamisel saadud häid kogemusi ning soovib eriti sellega seoses tihedamat koostööd eri makropiirkondlike strateegiate vahel;

30. tuletab meelde oma ühehäälselt vastuvõetud arvamust „Põhjamere – La Manche'i väina piirkonna strateegia” (CdR 99/2010 fin.), milles komitee toetas kõnealusel piirkonnas valitsevate suurte probleemide taustal sõnaselgelt Põhjamere – La Manche'i väina makropiirkondliku strateegia loomist ning avaldab kahetsust, et komisjon ei ole ikka veel esitanud väljakuulutatud teatist integreeritud merenduspoliitika kohta Põhjamere piirkonnas;

31. tervitaks samamoodi ka mere vesikonna strateegiate tõhususe hindamist ja selle võrdlemist olemasolevate makropiirkondlike strateegiate rakendamisel saadud kogemustega, enne kui järgmisi mere vesikonna strateegiaid välja töötama hakatakse;

32. tuletab meelde Regioonide Komitee arvamustes varem esitatud seisukohti eri osalejate edukast kaasamisest makropiirkondlike strateegiate elluviimisse: peamiselt on tarvis läbipaistvat otsustusprotsessi, ulatuslikku teabevahetust ja ühiste tavade väljatöötamist kõigil tasanditel;

33. kutsub Euroopa Komisjoni ja nõukogu üles toetama edaspidiste makropiirkondlike strateegiate ja nendega seotud tegevuskavade esitamist tihedas koostöös kõikide asjaomaste sidusrühmadega. Sellega seoses tuleb arvesse võtta ka innovaatilisi valitsemiskavasid, millega kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele antakse tegelik kaasotsustusõigus piirkondlike strateegiate koostamisel ja rakendamisel;

34. rõhutab, et ka vastuolude korral peavad makropiirkondlikud strateegiad keskenduma sellistele piirkondlikele väljakutsetele, millega üksikud liikmesriigid ei suuda toime tulla või mille lahendamine oleks neile väga raske või mis on kõnealusele makropiirkonnale nii iseloomulikud, et nõuavad erikäsitlust ELi laiemas poliitilises raamistikus. Seepärast peaksid makropiirkondlikud strateegiad käsitlema mitte üksnes üldisi piirkondlikke huve, vaid võtma arvesse ka konkreetsete piirkondlike probleemidega tegelemiseks kohandatud strateegiaid. Üks koostöö kesksetest eeldustest on makropiirkonnasiseste transpordihenduste toimivus, millele Regioonide Komitee arvates tuleks uute strateegiate koostamisel tähelepanu pöörata; lisaks on paljude Euroopa piirkondade jaoks eluliselt tähtis demograafiline küsimus, mille spetsiifilised probleemid vastavad makropiirkondlikele geograafilistele valdkondadele;

35. nõustub komisjoni seisukohaga, et koostöö ja territoriaalse integreerumise tõhustamiseks tuleb otsida sihipärasemaid tavasid ning toetada jätkuvalt juba olemasolevaid, kasulikuks ja tõhusaks osutunud koostöövorme, mille hulgas makropiirkondlik strateegia on vaid üks võimalus;

36. kutsub liikmesriike üles hindama uute makropiirkondlike strateegiate väljatöötamist, kõnealuse geograafilise piirkonna ühiseid probleeme ja võimalusi silmas pidades, võttes arvesse sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse põhimõtteid ja pöörates erilist tähelepanu maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ja regioonidele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused, näiteks väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolseimatele piirkondadele, saartele, piiriülestele ja mäestikualadele. Kohalik ja piirkondlik tasand tuleks kaasata aruteludesse juba varases staadiumis, kui seatakse strateegia eesmärgid, nagu tehti näiteks Läänemere strateegia väljatöötamisel. Samuti ei tohi unustada kaasata sellesse protsessi kodanikuühiskonda. Kohaliku ja piirkondliku tasandi ning kodanikuühiskonna teadlikkus piirkonna vajadustest ja võimalusest ning selle eri osaliste juba olemasolevad koostöövõrgustikud annavad strateegia väljatöötamisele ja rakendamisele tugeva aluse;

Euroopa Liitu mittekuuluvate riikide osa makropiirkondlike strateegiate elluviimisel

37. märgib, et nõukogu on arvesse võtnud Regioonide Komitee arvamuses (CdR1272/2012 fin) Läänemere piirkonna uuendatud strateegia kohta esitatud seisukohti, kutsudes üles jätkama tegevust, millega põhjamöödet ja selle partnerlusi saaks võimalikult hästi ära kasutada Läänemere piirkonna strateegia rakendamisel. Doonau piirkonna strateegial on oluline tähtsus koostöö hoogustamiseks 14 riigi vahel – need on nii ELi liikmesriigid kui ka kolmandad riigid;

38. rõhutab, et makropiirkondlikud strateegiad peaksid tugevdama ELi ja kõnealuse makropiirkonna positsiooni EList väljaspool asuvate piirkondade suhtes ning nende vastastikust mõju. Kuigi need on Euroopa Liidu strateegiad, on paljusid nende eesmärke võimatu saavutada, tegemata koostööd ELi välispartneritega või jõudmata nendega prioriteetide osas mingile kokkuleppele. Nii Läänemere piirkonna kui ka Doonau piirkonna strateegiate puhul on EList väljaspool asuvate piirkondadega tehtaval koostööl väga suur tähtsus mitte ainult makropiirkonna majandusliku konkurentsivõime ja ühtekuuluvuse tugevdamisel, vaid ka ELi välissuhete edendamisel. Samas võib kolmandate riikide kaasamine avaldada nii naabruspoliitika kui ka laienemispoliitika seisukohast soodsat mõju ning tulevaste makropiirkondlike strateegiate puhul algusest peale keskne edutegur;

Kokkuvõte

39. soovib esile tuua, et senise strateegiatöö põhjal ei saa veel teha kaugeleulatuvaid järeldusi lähenemisviisi mõjust ELi horisontaalsete ja integreeritud eesmärkide saavutamisele;

40. rõhutab, et 2014. aastal algav uus ELi finantsperiood pakub häid võimalusi tõhusamaks ja tulemusrikkamaks strateegiatööks. Seoses sellega kutsub Regioonide Komitee üles sihipärasele koostööle eri liikmesriikide ja rahastamisasutuste vahel nii ELi tasandil kui ka riikide arendustegevuses;

41. soovitab, et komisjon järjepidevalt jätkaks makropiirkondlike strateegiate, aga ka mere vesikonna strateegiate rakendamise jälgimist ja nende loodud lisandväärtuse hindamist kogu Euroopa ulatuses, mitte ainult üksikute makropiirkondade osas.

Brüssel, 28. november 2013

*Regioonide Komitee
president*

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO
